

**Міністерство фінансів України
Університет державної фіскальної служби України
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМЕНІ Л.Л. ТАРАНГУЛ

МАТЕРІАЛИ

Науково-практичного круглого столу на тему:

**«МОДЕРНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»**

**18 листопада 2020 року
Ірпінь**

Програма круглого столу передбачає обговорення таких тематичних напрямів:

1. Сутність і значення місцевих фінансів у забезпеченні регіонального розвитку України.
2. Специфічні ознаки та суспільне призначення місцевих фінансів.
3. Місцеві фінанси як основна ланка сучасної системи публічних фінансів України.
3. Зарубіжний досвід організації та функціонування місцевих фінансів.
4. Інституційно-правове забезпечення процесу модернізації місцевих фінансів в Україні.
5. Бюджетна децентралізація як механізм управління розвитком територіальних громад.

**ПРОГРАМА
проведення круглого столу
«МОДЕРНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»**

18 листопада 2020 року

Університет ДФС України, ауд. В613 <i>(м. Ірпінь, вул. Університетська, 31)</i>	
11¹⁰ – 11³⁰ 	Ресстрація учасників круглого столу
11³⁰ – 11⁴⁰ 	Відкриття круглого столу
11⁴⁰ – 12⁴⁰ 	Пленарне засідання
12⁴⁰ – 12⁵⁰ 	Підведення підсумків круглого столу

РЕГЛАМЕНТ:

- Вступне слово – до 5 хв.
- Доповідь на пленарному засіданні – до 10 хв.
- Виступи в дискусії – до 3 хв.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фінансів

Протокол № ___ від 16 листопада 2020 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Бедринець М.Д., к.е.н., доцент, завідувач кафедри імені Л.Л. Тарангул

Співголови організаційного комітету:

Ріппа М.Б., к.е.н., доцент

Коляда Т.А., к.е.н., с.н.с., доцент

Члени організаційного комітету:

Гордей О.Д., д.е.н., професор

Біленко Д.В., к.е.н., доцент

Довгань Л.П., к.е.н., доцент

Ліснічук О.А., к.е.н., доцент

Нечипоренко А.В., к.е.н.

Сокирко О.С., к.е.н.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ВСТУПНЕ СЛОВО:

- **Бедринець Мирослава Дмитрівна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул**

МОДЕРАТОРИ:

- **Ріппа Марія Богданівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул**
- **Коляда Тетяна Анатоліївна, к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул**

ОСНОВНІ ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ:

БЕДРИНЕЦЬ МИРОСЛАВА ДМИТРІВНА, к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет ДФС України.

Тема виступу: Фінансове вирівнювання в Україні: реалії та виклики.

КОЛЯДА ТЕТЯНА АНАТОЛІЙВНА, к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет ДФС України.

Тема виступу: Оцінка впливу бюджетної децентралізації на рівень фінансової незалежності територіальних громад.

ЛІСНІЧУК ОКСАНА АНДРІЙВНА, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет ДФС України.

Тема виступу: Сутність та основні переваги реалізації реформи бюджетної децентралізації в Україні.

РІППА МАРІЯ БОГДАНІВНА, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет ДФС України.

Тема виступу: Сучасні питання локальних публічних фінансів та місцеве самоврядування.

НЕЧИПОРЕНКО АЛІНА ВОЛОДИМИРІВНА, к.е.н., доцент кафедри фінансів, заст. завідувача кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул з наукової роботи, Університет ДФС України.

Тема виступу: **Бюджетна децентралізація як передумова розвитку територіальних громад.**

БОРИСЮК Я.О., студентка групи ФБ-17-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Публічне управління розвитком територіальних громад.**

ГРУШКО Н.С., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Проблеми розвитку місцевих фінансів в умовах бюджетної децентралізації.**

ГРУШКО Н.С., КОРЕЦЬКА І.В., студентки групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Державно-приватне партнерство як механізм активізації діяльності державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт».**

ГЛАДЧЕНКО А.М., СЕГЕДА В.О., студентки групи ФБ-17-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Міжбюджетні трансфери як інструмент підвищення ефективності функціонування органів місцевої влади.**

КОРЕЦЬКА І.В., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Бюджетна децентралізація у процесі формування справжньої демократичної держави.**

КОСТИНА О.Є., студентка групи ЕМУ-19-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Основні напрями реформування публічних фінансів України.**

МАКОДАЙ Т.С., студентка групи ФМФА-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Місцеві фінанси як складова системи публічних фінансів України.**

ОВЧАРЕНКО Д.В., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Діджиталізація як сучасний механізм управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади.**

ОРЄХОВА В. О., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування.**

ОРЄХОВА В. О., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку регіонів.**

ТОКАРЧУК О.Л., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Бюджетна децентралізація як основа стабільності та розвитку держави.**

УГРЮМОВА К.О., СТОЯНОВА В.В., студентки групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Управління публічними фінансами в сучасних умовах суспільних трансформації.**

ФІЛІПШІНА К.І., студентка групи ФБ-19-3к, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Державні цінні папери на регіональному рівні.**

ШАРБАН О.В., студентка групи ФМФА-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні.**

ЯГОДЕНКО І.В., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів.**

ЯГОДЕНКО І.В., студентка групи ФМУП-20-1, Університет державної фіскальної служби України

Тема виступу: **Досвід державно-приватного партнерства Франції.**

УЧАСТЬ В ОБГОВОРЕННІ

1. Бедринець Мирослава Дмитрівна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул.

2. Ріппа Марія Богданівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул, заст. завідувача кафедри фінансів з наукової роботи.

3. Коляда Тетяна Анатоліївна, к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул.

4. Ліснічук Оксана Андріївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул.

5. Нечипоренко Аліна Володимирівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул.

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

Бедринець М.Д.,

к.е.н, доцент, завідувач кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВЕ ВИРІВНЮВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ

Ефективність забезпечення міжбюджетних відносин в Україні передбачає створення дієвого механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів, що спричинено нерівномірністю територіальних продуктивних сил, диференціацією податкової бази, наростанням фіскальних дисбалансів.

В економічній літературі фінансове вирівнювання визначається як приведення витрат бюджетів (за економічною та функціональною класифікацією) у відповідність із гарантованим державою мінімальним рівнем соціальних послуг на душу населення, ліквідація значних диспропорцій у здійсненні видатків у розрізі окремих територій [1, с.28].

Науковці класифікують фінансове вирівнювання: за напрямком руху бюджетних коштів (вертикальне, горизонтальне); вирівнювання доходів, вирівнювання видатків, змішане вирівнювання; за ступенем вирівнювання, (повне та часткове вирівнювання). А також наголошують, що на практиці дуже рідко зустрічаються країни, які застосовували б лише одну форму фінансового вирівнювання, для більшості країн модель фінансового вирівнювання є поєднанням різних варіантів.

Модель фінансового вирівнювання залежить від багатьох чинників: інституційна структура держави; численність населення; особливості адміністративно-територіального устрою; рівень економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць та їх фінансової спроможності; стан розроблення стандартів соціальних послуг та ін.

В Україні до проведення реформи здійснювалось фінансове вирівнювання видаткових потреб, а з введенням нової системи фінансового вирівнювання (з 2015 р. із внесенням змін до Бюджетного кодексу), запроваджено горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного мешканця («вирівнювання доходів»).

Практики розглядають фінансове вирівнювання розвитку регіонів як систему інструментів та заходів щодо усунення фінансових дисбалансів. Тобто за рахунок фінансового вирівнювання відбувається перерозподіл фінансових ресурсів по вертикалі між ланками системи бюджетів та по горизонталі між біднішими і багатшими адміністративно-територіальними одиницями [2].

Розвиток бюджетної системи України за останні роки засвідчував залежність місцевих бюджетів від державного бюджету та обмежених можливостей органів місцевого самоврядування у вирішенні питань фінансового забезпечення місцевого розвитку, підтверджує це вагома частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів (рис.1).

Об'єктивною причиною формування місцевих бюджетів також є недостатність закріплених та власних доходів спричиняє потребу в отриманні централізованої допомоги у вигляді міжбюджетних трансфертів.

Рис.1. Трансфертне фінансування доходів місцевих бюджетів України, у 2010-2018 рр.

Суттєвим недоліком розрахунку трансфертів є абстрагування від реально існуючих кризових процесів, оскільки використовувані номінальні показники доходів за три попередні роки не відображають реальної спроможності планового року.

Сьогодні значні проблеми фінансового вирівнювання пов'язані з не відповідністю перерозподілу ресурсів та повноважень між органами державної, регіональної та місцевої влади, стабільністю бюджетної політики держави та послідовністю законодавчих нововведень, обґрунтованістю рівня та порядку розрахунку індексу податкоспроможності, що використовується для горизонтального фінансового вирівнювання.

Список використаних джерел

1. Бечко П.К. Місцеві фінанси [Електронний ресурс] / П.К. Бечко, О.В. Ролінський. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_213_glava_28_5.2
2. Ганущак Ю. Місцеві бюджети: практ. посіб. / Ю. Ганущак; Швейцар.-укр. проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія», 2012. – 30 с.

Коляда Т.А.,

к.е.н, с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ОЦІНКА ВПЛИВУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В умовах турбулентного розвитку економіки через поширення у більшості країн світу пандемії COVID-19 та запровадження обмежень у перетині кордонів як для населення, так і для товарів, відбувається сповільнення збалансованого розвитку регіонів України, що особливо відбивається на динаміці показників фінансового забезпечення територіальних громад, які є основними суб'єктами соціально-економічного розвитку регіонів і країни загалом.

Тому виникає потреба у здійсненні оцінки впливу бюджетної децентралізації на рівень фінансової незалежності територіальних громад шляхом розрахунку відповідних показників.

Проведені аналітичні розрахунки дозволити визначити динаміку та тренд розвитку територіальних громад стосовно фінансової незалежності місцевих бюджетів від обсягів та видів трансфертів з Державного бюджету України. Зокрема було розраховано коефіцієнт

фінансової залежності, який визначається як частка субвенцій з Державного бюджету України у доходах місцевих бюджетів; коефіцієнт бюджетної децентралізації; коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету; модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету (без видатків на оборону). Результати розрахунків наведено у Табл. 1

Таблиця 1

Динаміка показників фінансової незалежності територіальних громад у процесі запровадження бюджетної децентралізації в Україні за 2016-2019 рр.

Назва показника	2016	2017	2018	2019
Коефіцієнт фінансової залежності %	51,5	49,9	48,7	41,8
Коефіцієнт бюджетної децентралізації %	14,5	16,4	15,8	8,1
Модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, %	44,6	49,9	48,8	44,7
Коефіцієнт децентралізації видатків, %	41,4	46,4	45,1	41,2

Джерело: розраховано автором на основі [1]

Наведені розрахунки свідчать, що у 2016 році місцеві бюджети були найбільш фінансово залежним від державного бюджету. В умовах триваючого в Україні процесу бюджетної децентралізації, намітився тренд на збільшення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Як бачимо, у 2018 році місцеві бюджети були більш фінансово незалежним від державного бюджету, однак у 2019 році тренд змінився на протилежний.

Що стосується коефіцієнту бюджетної децентралізації, то він є одним із важливіших показників, якій показує відношення обсягу видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) до ВВП. Значення цього показника відображають частину фінансових ресурсів, що розподілена між органами місцевого самоврядування. Відповідно до нормативних показників, якщо показник нижче 10%, то рівень децентралізації є низьким; 15-10% – середнім; 15% – високим. Тобто у 2016 році – рівень бюджетної децентралізації був середній; у 2017-2018 рр. – високий, але у 2019 році – низький.

Крім того, упродовж 2017-2018 років спостерігається зростання модифікованого коефіцієнта бюджетної децентралізації за видатками. Проте у 2019 році коефіцієнт знов повертається на рівень 2016 року. Найменший коефіцієнт децентралізації за видатками був у 2019 році (41,2%).

Зазначимо, що децентралізація – це ключова реформа та механізм створення спроможних територіальних громад та забезпечення сталого регіонального розвитку в Україні. Тому пріоритетними питаннями, які необхідно вирішувати у процесі децентралізації, є – визначення переліку завдань (обсягу функцій), які має розв'язувати центральна влада та, які покладаються на органи місцевого самоврядування, а також законодавче закріплення дохідних джерел, необхідних для формування власних бюджетних ресурсів для їх виконання.

Подальші наукові дослідження у даному напрямку полягають у визначенні податкового потенціалу окремої адміністративно-територіальної одиниці та оптимального обсягу державних функцій, які доцільно та економічно ефективно делегувати на відповідний місцевий рівень на постійній основі, тим самим перевівши їх у власні функції органів місцевого самоврядування та забезпечивши реальну самостійність та фінансову незалежність територіальних громад [2, с.237].

Список використаних джерел

1. Річна звітність про виконання Державного бюджету України за відповідний рік. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Коляда Т.А. Особенности и перспективы бюджетной децентрализации в Украине. Journal of Corporate Management and Economics “Maneko”. 2014. № 2. С. 229-238.

Ліснічук О.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної податкової служби України

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процес євроінтеграції доволі чітко підкреслив проблему, що зависла над Україною протягом останніх десятиліть. Хронічний дефіцит фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування на виконання делегованих повноважень та нестабільність їхніх власних доходних джерел, непрозорість формування показників місцевих бюджетів та розподіл обсягів міжбюджетних трансфертів, обмежений доступ місцевих бюджетів до ринку запозичень – це ключові гальмуючі перепони на шляху до створення ефективної бюджетної політики. Досвід зарубіжних держав свідчить про те, що однією із передумов для трансформації держави у високорозвинену є формування державної політики та модернізації системи публічної влади таким чином, щоб якомога більше розкрити та підсилити потенціал регіонів. Говорячи про реформування фінансових відносин, розподіл повноважень між рівнями влади варто говорити про такий дієвий механізм, як бюджетна децентралізація. У широкому сенсі бюджетна децентралізація – це поділ відповідальності між владними структурами різних рівнів (включаючи національні уряди, регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування) з управління бюджетними ресурсами або сукупність відносин між державними і муніципальними органами влади, які виникають у процесі розподілення прав і повноважень у сфері прийняття рішень щодо формування і використання бюджетних ресурсів [3].

Формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребує змін не тільки у податковому та бюджетному законодавстві, а й відповідного реформування територіальної організації влади» [2]. В європейській практиці зміст бюджетної децентралізації залежить від трьох ключових складників: 1) децентралізація доходів – закріплення за місцевим самоврядуванням переліку власних доходів та право самостійно встановлювати та/або регулювати їх розміри; 2) децентралізація видатків – закріплення за місцевим самоврядуванням виконання встановлених для відповідного їх рівня завдань і функцій; 3) процесуальна й організаційна самостійність – право самостійно, під відповідальність органів, посадових осіб місцевого самоврядування формувати, затверджувати, виконувати фінансові плани, кошториси, бюджети, забезпечувати звітність [1].

В процесі бюджетної децентралізації важливим є забезпечення чіткого розмежування повноважень, відповідальностей органів влади різних рівнів і збільшення обсягу власних доходів бюджетів територіальних громад, а основним стратегічним завданням реалізації бюджетної децентралізації є забезпечення економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Завдяки багаторазовим оцінкам, визначено, що фінансова децентралізація має позитивний вплив на забезпечення громад фінансовими ресурсами. А об'єднання територіальних громад є об'єктивно позитивним процесом для забезпечення їх сталого розвитку [4]. Раціональний підхід до витрачання бюджетних коштів призводить до мінімізації бюджетного дефіциту. Вдало проведена бюджетна децентралізація сприяє нарощенню фінансового потенціалу території, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує «грунт» для росту і розвитку. Зважаючи на те, що специфіка розвитку регіонів є неоднорідною, доцільність впровадження бюджетної децентралізації обумовлюється підвищенням ефективності функціонування бюджетної системи держави через організацію

та надання суспільних послуг таким чином, щоб вони максимально відповідали вподобанням населення. В цьому плані бюджетна децентралізація має свої переваги перед централізацією.

Бюджетна децентралізація є тим підґрунтям для створення реальних умов децентралізації влади в цілому, для забезпечення ключових європейських стандартів незалежності місцевих органів влади від так званого «центру». Реформа бюджетної децентралізації передбачає стимулювання до розподілу повноважень між рівнями влади, фінансової автономії, пошук та втілення ідей щодо альтернативних джерел доходу. Домінуючими перевагами бюджетної децентралізації є: підвищення ефективності функціонування бюджетної системи; забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в прийнятті рішень; широка бюджетна автономія та фінансова самостійність; розширення дохідної бази місцевих бюджетів, закріплення або збільшення відсотка стабільних податкових платежів та зборів за місцевими бюджетами; децентралізація видаткових повноважень; розширення можливостей місцевої влади в здійсненні зовнішніх запозичень.

Задля ефективності проведених реформ необхідним є подальше провадження змін щодо підвищення ефективності місцевих податків та зборів, вихід на національний фінансовий ринок, стимулювання місцевого самоврядування до економічного розвитку території та перетворення її на фінансово самостійну територію.

Список використаних джерел

1. Власюк О. С. Шляхом децентралізації: виклики, ризики та пріоритети реформування регіонального розвитку в Україні / О. С. Власюк // Регіональна економіка. – 2015. – № 1. – С. 5–18.
2. Возняк Г. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти / Г. Возняк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-ofeconomy-2015-2_0-pages-253_257.pdf.
3. Пилипенко Я. Бюджетна децентралізація в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Я. Пилипенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/5_2018/41.pdf.
4. Ліснічук О.А., Литовченко Н.А., Формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] / О.А. Ліснічук, Н.А. Литовченко // Збірник наукових праць Університету ДФС України – 2018. – № 2 (53) – С. 169-180.

Нечипоренко А.В.,

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Система фінансового забезпечення місцевого самоврядування є інструментом регулювання соціального та економічного розвитку територіальних громад. Обґрунтованість процесу формування власних доходів бюджетів територіальних громад впливає на здатність органів базового рівня забезпечувати економічне зростання територій, надавати якісні послуги населенню та належно виконувати свої повноваження. В сучасних умовах є необхідність посилення ролі органів місцевого самоврядування в розвитку територіальних громад через підвищення рівня їхньої фінансової самостійності.

Саме вдало проведена бюджетна децентралізація виступає передумовою зростання фінансового потенціалу територій, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в результаті сприяє зміцненню економічного потенціалу територіальних громад.

Необхідність бюджетної децентралізації зумовлена також сучасним українського суспільства, потребою у посиленні впливу громади на підготовку й прийняття управлінських рішень, попитом на підвищення якості управління на всіх рівнях із урахуванням реалій сьогодення, необхідності стимулювання розвитку регіонів для подолання економічної кризи, залучення необхідних інвестиційних ресурсів.

Зважаючи на той факт, що специфіка розвитку регіонів є неоднорідною, доцільність упровадження бюджетної децентралізації обумовлюється насамперед підвищенням ефективності функціонування бюджетної системи країни через організацію та надання суспільних послуг таким чином, щоб вони максимально відповідали вподобанням населення. В цьому контексті бюджетна децентралізація має свої переваги перед централізацією.

Домінуючою перевагою бюджетної децентралізації є можливість збільшення алокативної ефективності наданих суспільних послуг. Йдеться передусім про те, що органи місцевого самоврядування на місцях можуть підвищити благополуччя населення за рахунок задоволення їхніх індивідуальних вподобань. При цьому суспільні послуги можуть надаватися таким чином, щоб вони максимально відповідали інтересам населення й при цьому були якісними, а витрати на їх продування – мінімальним [1, с. 42].

В процесі бюджетної децентралізації важливу роль відіграє процес формування спроможних територіальних громад. Так, станом на січень 2020 року в рамках проведення реформи децентралізації в Україні сформовано 1029 об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) (рис. 1) [2].

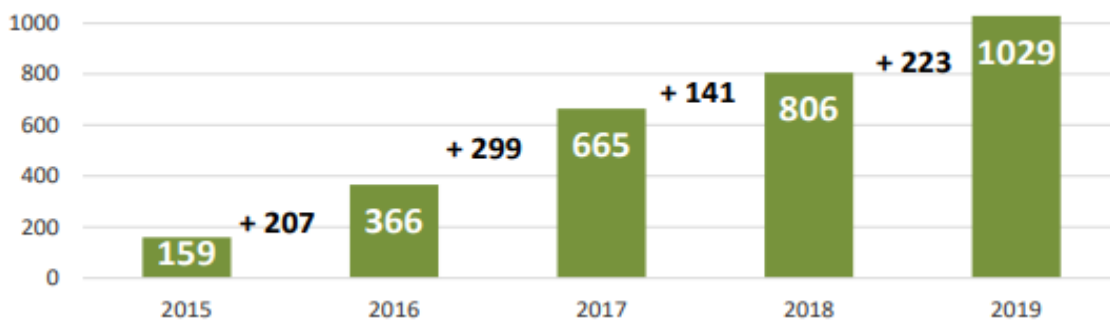

Рис. 1 Кількість ОТГ в Україні за 2015–2019 рр.

Джерело: [2].

На початку 2019 року рейтинг областей з формування спроможних громад очолювали Хмельницька, Житомирська, Чернігівська, Запорізька та Волинська області. На початку 2020 – Житомирська, Дніпропетровська, Чернігівська, Хмельницька та Запорізька області. П'ятірка регіонів-аутсайдерів теж не зазнала значних змін. На початку 2019 року це були Вінницька, Полтавська, Київська Кіровоградська та Закарпатська області. На початку 2020 – Київська, Львівська, Закарпатська, Вінницька та Кіровоградська області [2].

Таким чином, бюджетна децентралізація є необхідною умовою становлення ефективної системи місцевих фінансів, що сприяє регіональному розвитку, фінансовій незалежності місцевих органів влади і підвищенню якості послуг для населення. В процесі бюджетної децентралізації важливо досягнути рівня автономії органів місцевого самоврядування щодо мобілізації доходів та їхнього подальшого використання, переглянути й розподілити повноваження центральних та місцевих органів влади, а також збільшити власні доходи місцевих бюджетів для якісного надання суспільних послуг [3, с.342].

Зважаючи на вищевикладене, варто підсумувати, що саме бюджетна децентралізація є основою для створення реальних умов децентралізації влади в цілому, для забезпечення ключових європейських стандартів незалежності місцевих органів влади. Реформа бюджетної децентралізації в Україні є передумовою розвитку територіальних громад, що

передбачає стимулювання до розподілу повноважень між рівнями влади, фінансової автономії, пошук та реалізація ідей щодо альтернативних джерел доходу.

Список використаних джерел

1. Наконечна Г., Матвійчук Н. Бюджетна децентралізація в Україні: сутність та основні переваги реалізації реформи. Історико-правовий часопис. 2019. № 1 (13). С. 39–44.
2. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2020).
3. Нечипоренко А. В Розвиток бюджетної децентралізації в Україні. Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь, 19 березня 2020 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С.339–342.

Ріппа М.Б.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ЛОКАЛЬНИХ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

В економічній системі кожної держави з демократичною моделлю управління, де визначається і діє фінансово спроможне місцеве самоврядування, місцеві фінанси відіграють надзвичайно велику і багатопланову роль. Через систему місцевих фінансів в Україні розподіляється більше 10% ВВП, закономірно, що основна частина цих коштів акумулюється у місцевих бюджетах. Зосередження значних грошових коштів у місцевих бюджетах відповідає новим і більш широким і складним завданням, які постають перед органами місцевого самоврядування на сучасному етапі розвитку України.

Місцевим фінансам відводиться належне місце у втіленні загальних національних цілей, визначених перспективними програмами розвитку суспільства, а саме: поліпшення життя народу; підвищення конкурентоспроможності України в глобальній системі; зміцнення основ демократії.

Останнім часом у країні розпочався процес децентралізації влади, що ґрунтується на Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, проекту змін до Конституції України, законах України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин” від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII, “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII та ін. При цьому передбачається проведення докорінної реформи управління в державі, основні імперативи якої визначають перерозподіл завдань, повноважень і ресурсів між органами влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях, зокрема передачу ширших повноважень, функцій і ресурсів від держави органам місцевого самоврядування з одночасним наданням їм справжньої бюджетної автономії та фінансової самостійності, зміцненням матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування [1].

Децентралізація – це, по суті, перенесення повноважень та відповідальності за державні видатки та доходи від центрального уряду на нижчі рівні влади. Принципом децентралізації є твердження "якомога більше автономії та стільки центральної влади, скільки необхідно".

У свою чергу Rondinelli, D. A. (1998) стверджував, що децентралізація розглядається як інструмент демократизації, адміністративної та фіскальної ефективності, а також розвитку ринку. Поширена думка, що ширша регіональна автономія може заохочувати органи місцевого самоврядування та громади висловлювати власні ініціативи щодо необхідної

економічної дерегуляції та інших заходів для стимулювання економічного зростання в містах та регіонах, включаючи залучення іноземних інвестицій [2].

Нині, сформувались дві основні мотивації для децентралізації:

✓ економічна – неспроможність центрального уряду керувати розвитком територіальних спільнот;

✓ політична – провали не доопрацювання центральної влади в практиці щодо сприяння демократичним цінностям у розвитку територіальних громад.

Децентралізація не призначена для послаблення ролі центральної влади. Її мета наділити органи місцевого самоврядування повноваженнями та зробити їх більш спроможними реагувати на місцеві потреби. Завдяки їй зменшується залежність від центрального уряду; покращується підзвітність; інституціоналізуються зміни; і заохочується економічний розвиток. Одним із важливих питань у процесі децентралізації є рівень фінансової забезпеченості об'єднаних громад для виконання тих завдань і повноважень, якими вони наділені.

Об'єктивним явищем є диференціація фінансового потенціалу громад, в основі якого знаходяться різноманітні чинники, серед яких географічне розташування, історичний розвиток, культурні традиції, наявність економічно активних підприємницьких структур, наявність корисних копалин, промислова та соціальна інфраструктура. Однак, важливо розуміти, яким є фінансове становище громад, оскільки цей аспект визначальний з погляду можливостей для ефективного функціонування та перспектив розвитку громад. Станом на 30 червня в Україні сформовано 872 об'єднані територіальні громади (ОТГ), які у 2020 році мають прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

Згідно офіційно оприлюдненої інформації, за підсумками січень-червень 2020 року до загального фонду бюджетів 872 ОТГ (без урахування трансфертів) надійшло 23,8 млрд гривень. Із розрахунку на одного мешканця середній по всіх ОТГ розмір доходів становить 2 292,2 грн, медіанний показник доходів на одного мешканця – 1 717,9 гривень. Із 872 ОТГ по 239 громадах (27,4% від загальної кількості) показник доходів на одного мешканця перевищує середній показник по всіх ОТГ.

Упродовж I півріччя 2020 року із загального фонду бюджетів ОТГ було проведено видатків на суму 35,4 млрд гривень. Середній обсяг видатків по всіх 872 ОТГ із розрахунку на одного мешканця склав 3 408,7 грн, медіанний показник видатків на одного мешканця – 3 244,8 гривні. Із 872 ОТГ по 337 громадах (38,6% від загальної кількості) показник видатків на одного мешканця перевищує середній показник по всіх ОТГ [2].

Найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади - міста обласного значення, в яких із 43 ОТГ найвищий рівень дотаційності становить лише 23,4%. Це свідчить про наявну значну диференціацію у ресурсному забезпеченні громад. Однією з найважливіших проблем залишається низька фінансова спроможність не лише сільських, а й міських територіальних громад. Слід зазначити, що метою децентралізації та головним завданням державної економічної та соціальної політики повинно бути сприяння у підвищенні фінансового потенціалу територій, які цього потребують, та максимально можливе вирівнювання міжрегіональних фінансових диспропорцій з метою забезпечення громадян належним рівнем публічних послуг незалежно від місця їхнього проживання

Список використаних джерел

1. Мамонова В.А., Горбатенко О.С. Місцеві фінанси в умовах децентралізації влади шляхи удосконалення управління. Теорія і практика державного управління, №1 (52). 2016. С. 1-6.

2. Оцінка фінансових показників бюджетів 872 ОТГ: рейтинг за I півріччя 2020 року, URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12748>.

Борисюк Я.О.,

студентка групи ФБ-17-1
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Науковий керівник: **Ріппа М.Б.**,
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сьогодні одним з актуальних питань є те, як територіальні громади можуть робити акцент на розвиток у кризових ситуаціях та адаптуватись до змін навколишнього господарського середовища. Таким громадам, у багатьох випадках, не вистачає коштів на вирішення економічних та інших проблем, що набули частого характеру. Успіх місцевого розвитку не приходить сам по собі, він потребує відповідного планування, дієвої стратегії та наполегливої праці для досягнення певної цілі.

Стратегія розвитку територіальних громад, фінансування, планування та розв'язання актуальних питань пов'язаних з децентралізацією влади та місцевого самоврядування освітлюються в трудах Г. Васильченко, І. Парасюк та іншими науковцями. Питання розвитку територіальних громад досліджували у своїх наукових працях І.О. Кресіна, В.І. Шарий та багато інших наукових діячів.

Економічний розвиток місцевості неможливий без спільної діяльності громад. Він пов'язаний з проектами, програмами та діями, здійснення яких покращує економіку свого середовища. Сучасна модель місцевого економічного розвитку базується на капіталі знань та інтелекту і пов'язує три поняття «глобалізація - інновація – конкурентоспроможність території». Такий підхід визначений високими темпами розвитку окремих країн і високою концентрацією капіталу в певних територіях та містах. Висока мобільність капіталу та природне ринкове прагнення економіки до рівноваги спричиняють перетік капіталу від одних територій, міст, країн до інших, які були найбільш сприятливі та найбільш готові до зовнішніх інвестицій. У теперішньому періоді розвитку світової економіки це стосується всіх країн з ринковою економікою. Проте, в кожній країні є різне сприйняття та впровадження цих процесів, що і визначає рівень розвитку їх економіки [1, с. 256].

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачає кардинальне реформування місцевого самоврядування [2]. Мета реформи – забезпечення громадам можливості самим, користуючись власними коштами, забезпечувати життєдіяльність та спроможність своїх територій і, передусім, якісні послуги своїм жителям. Насамперед необхідно визначити чи можливо це здійснити в умовах, що склались на теперішній час в Україні. Адже на території нашої країни існує багато, як великих міст так і невеликих міст, селищ та навіть хуторів. Водночас виникають такі питання: можливість економічного успіху у розвитку об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) при приєднанні маленьких селищ без розвинутої інфраструктури; приєднання збиткових територій.

В нашій країні відбувається найважливіша реформа, яка стосується зміни адміністративно-територіального устрою, повноважень, формування ресурсів та відповідальності місцевих громад за власний розвиток. Партнерство у процесі розробки планів є дуже важливим і необхідним для сталості, особливо у середовищі, яке постійно змінюється. Відповідним чином, до участі у цьому процесі запрошуються всі зацікавлені сторони – представники органів влади, громадських організацій, асоціацій, бізнес-спільнот, підприємці, активні представники громади тощо. У процесі розбудови стратегії має відбутись досягнення консенсусу між бізнесом, громадою та владою щодо майбутніх очікувань громади [3].

Важливо заохочення всіх учасників сторін, відчуття «співпричетності» до процесу, розуміти позиції влади, бізнесу та громади. Це сприяє розбудові партнерства у громаді,

залучення до програм та проектів та повної підтримки. Всі учасники повинні відчувати свій вплив на процес місцевого розвитку. Тому що це новий напрямок, то доцільно вивчати та переймати найкраще з досвіду Європейських країн.

Отже, стратегія має бути повністю зведена до бюджетного процесу, яка забезпечить відповідність запланованих заходів, спрямованих на досягнення цілей та не дозволить їм перетворитися на «пусті побажання». Для успішного розвитку громади потрібні: наполеглива праця спеціалістів високого рівня, фахівців різних сфер діяльності; визначення всіх можливих елементів надходження коштів до бюджету об'єднаних територіальних громад; стратегічне планування кошторису ОТГ та розумне використання коштів за пріоритетними напрямами і поставленими задачами об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Васильченко Г.Г., І. Парасюк, Н. Єременко. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України К.: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. С. 256.

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 № 157-VIII.

3. Міщук Є.В. Організація діяльності керівників публічних адміністрацій на сучасному етапі розвитку публічного управління в Україні. Ефективна економіка. № 10. Дніпропетровський державний аграрний університет. 2016.

Грушко Н.С.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ефективний розвиток України потребує підвищення якості державного управління у різних сферах економічної політики та публічних фінансів на засадах децентралізації влади, що поряд із упорядкуванням взаємовідносин між політичними та адміністративними структурами включає процеси бюджетної децентралізації.

Проблеми розвитку місцевих фінансів в умовах бюджетної децентралізації досліджували у своїх працях такі вітчизняні вчені: М.О. Житар, М.О. Кужелєв, І.О. Луніна, А.В. Нечипоренко, О.М. Ніколаєва, Н.В. Шибасєва. та інші.

Децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування є однією з найбільш визначальних реформ з часів української незалежності. У процесі децентралізації здійснюється перерозподіл повноважень між органами влади одного рівня (горизонтальна децентралізація), або між центральною та місцевою владою (вертикальна децентралізація) [1]. Слід зазначити, що невід'ємною умовою ефективного функціонування фінансової системи країни є оптимальний розподіл повноважень між центральною владою та місцевим самоврядуванням [2]. Адже, територіальна диференціація фінансової спроможності органів місцевого самоврядування породжує малоефективну політику перерозподілу державних доходів між адміністративно-територіальними одиницями для підтримки відсталих у соціально-економічному аспекті регіонів за рахунок більш розвинених, що не стимулює окремі регіони нарощувати фінансовий потенціал [3].

Водночас, процеси бюджетної децентралізації супроводжуються низкою проблем, що, з одного боку, стримує зазначені процеси, розтягуючи їх в часі, з іншого – знижує їх соціально-економічну результативність. До таких проблем можна віднести [4]:

- зниження якості публічних послуг, зумовлене недостатнім фінансовим забезпеченням органів місцевого самоврядування для виконання делегованих повноважень;

- низький рівень фінансово-ресурсної бази органів місцевого самоврядування для реалізації власних повноважень (якщо в структурі видатків місцевих бюджетів видатки на власні повноваження в Польщі складають 26,6 %, Латвії – 34,2 %, Словаччині – 31,6 %, то в Україні аналогічний показник становить лише близько 9 %);

- зниження рівня бюджетної забезпеченості на утримання і розвиток місцевої інфраструктури;

- значна фінансова залежність від трансфертів з державного бюджету; відсутність дієвого стимулювання органів місцевого врядування до збільшення власної фінансової бази (існує невизначеність перспектив стосовно модернізації основних фондів місцевого самоврядування);

- зростання дефіциту місцевих бюджетів через неякісне бюджетне планування на центральному рівні та пов'язане з цим погіршення якості надаваних органами місцевого самоврядування публічних послуг.

Подальше впровадження децентралізації повинно ґрунтуватися на вирішенні наявних проблем, сприянні стабілізації соціально-економічної ситуації в країні та забезпеченні реальної фінансової самостійності органів місцевої влади у вирішенні суспільно важливих завдань локального рівня. Формування ефективної бюджетної політики та дієвої моделі бюджетної децентралізації є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення реалізації функцій держави.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна стверджувати, що для вирішення проблем функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації публічних фінансів необхідно збільшити самостійність місцевих бюджетів та сприяти зацікавленості органів місцевого самоврядування нарощувати власні доходи. Також існує нагальна потреба капітальних вкладень в розвиток економіки держави. Це забезпечить розвиток регіонів та збільшить зайнятість населення в країні.

Список використаних джерел

1. Шibaєва Н. В. Складові процесу децентралізації в Україні. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. 2016. С. 205-216.
2. Кужелев М.О., Житар М.О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. № 2. С. 154-163.
3. Kramarenko O., Nechyporenko A. The budgetary decentralization as precondition of regional development. Financial Decentralization and Sustainable Development: Collection of Scientific Papers II International Scientific Workshop. Kyiv. 2017. P. 29-30.
4. Ливдар М. В., Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю. Деякі аспекти бюджетної децентралізації в Україні. Науковий журнал «Молодий вчений». 2018. № 4 (56) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/33>.

Грушко Н.С., Корецька І.В.,
студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Біленко Д.В.,**

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ХЕРСОНСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПОРТ»

Державне підприємство «Херсонський морський торговельний порт» є державним портовим оператором, який здійснює свою діяльність на території морського порту Херсон розташованого недалеко від гирла Дніпра, що впадає в Дніпровську затоку, яка безпосередньо з'єднана з Чорним морем [1]. Із 2012 року Херсонський порт концентрується на роботі з будівельними матеріалами, зерновими та металопродукцією. Разом ці групи вантажів склали понад 85% із загального вантажообігу в 2017 році.

За останні роки Херсонський порт стрімко втратив свою частку ринку у вантажообігу на користь інших портів Миколаївсько-Херсонського регіону. За цей час вантажообіг зменшився з 1,6 млн. т. у 2012 році до приблизно 1,1 млн. т в 2017 році. Частка ринку ХМТП впала з 81% вантажообігу Херсонського порту в 2012 році до 31% в 2017 році. В умовах сильної конкуренції з боку приватних операторів ХМТП зазнав поступового погіршення фінансової діяльності. Та 2015 році чистий дохід ХМТП становив 44,2 млн. грн, у 2016 році – 16,3 млн. грн, а у 2017 фінансовому році збитки підприємства склали 6,3 млн. грн [2]. Таким чином, у 2017 році підприємство не здійснювало відрахування до бюджету частини чистого прибутку, що призвело до падіння надходжень у бюджет.

Для подолання кризового становища та подальшого здійснення ефективної діяльності підприємству необхідно було забезпечити реінвестиції в існуючі активи та активізувати здійснення нових інвестицій, адже за відсутності коштів частка ринку буде втрачена на користь інших терміналів.

З метою розробки техніко-економічного обґрунтування пілотного проекту ДПП у вигляді концесії в Херсонському морському порту 27 листопада 2017 року було підписано угоду між державним підприємством «Адміністрація морських портів України» та ЄБРР строком на 30 років. Відповідно до умов даної угоди ЄБРР зобов'язувався залучити консорціум кваліфікованих консультантів («Castalia», «E&Y», «MTBS», «GIDE» та «Tebodin») для цілей розробки техніко-економічного обґрунтування. Об'єктом концесійного партнерства, є активи державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт» та активи державного підприємства «Адміністрація морських портів України» [3].

В результаті залучення концесіонера до роботи з ХМТП суттєво збільшився обсяг перевалки вантажів та здійснено оновлення інфраструктури компанії. Слід зазначити, що дані процеси є вигідними не лише для концесіонера (приватної сторони), але й для державної сторони, оскільки фінансові та економічні вигоди від покращеної роботи порту буде розподілена між державним та приватним секторами.

Провівши фінансовий аналіз державно-приватного партнерства, можемо зробити висновок, що даний проект є прибутковим. Очікується, що NPV проекту складе 402 млн грн. Також, результати вказують на те, що період окупності складе 5 роки, а дисконтований період окупності — 6 років. Аналіз також показує, що концесія є доцільною для приватного партнера з урахуванням сплати ним концесійних платежів.

ДПП також збільшує вартість активів для державного сектору у порівнянні з державним підприємством. Оцінка вказує на те, що варіант реалізації Проекту у формі концесії сприятиме утворенню додаткових 846 млн грн чистої приведеної вартості у порівнянні з варіантом, при якому активи ХМТП та АМПУ залишаються в державному управлінні.

Отже, можна зробити висновок, що залучення приватного оператора або консорціуму приватних компаній через концесію є єдиним доцільним шляхом для збільшення потужностей перевалки ХМТП за рахунок приватних інвестицій у портові об'єкти. Розширення потужностей перевалки ХМТП в подальшому призведе до значного збільшення

внеску підприємства до державного бюджету, ніж за сценарієм «без змін», коли державне підприємство фінансово обмежене щодо здійснення необхідних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Херсонського морського порту URL: <http://www.uspa.gov.ua/khe/> (дата звернення: 12.11.2020).

2. Висновок за результатами проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства щодо проекту концесії у морському порту Херсон. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a47d67e-6546-4caa-9ab0dce86654169e&title=SistemaZboruTaUtilizatsiiBiogazuNaPoligoniTverdikhPobutovikhVidkhodivVM-Kremenchuk> (дата звернення: 12.11.2020).

3. Підписано перший договір концесії морського порту в Україні. URL: <https://mtu.gov.ua/news/31977.html> (дата звернення: 12.11.2020).

Гладченко А.М., Сегада В.О.,

студентки групи ФБ-17-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Децентралізація, яка сьогодні є ключовим фактором реформування багатьох сфер українського суспільного життя, спрямована на вирішення двох питань: надання можливості місцевій владі та місцевим громадам брати більш активну участь у вирішенні проблеми соціально-економічного місцевого розвитку; підвищення ефективності центрального уряду, дозволяючи йому зосередити увагу та ресурси на завданнях на національному рівні та звільнивши його від низки поточних проблем, які можна ефективніше вирішити на місцевому рівні.

Децентралізація, як правило, зумовлена необхідністю зміни ситуації в країні, що пов'язано з реалізацією національних інтересів та інтересів окремих територіальних громад. Ключова ідея децентралізації полягає у передачі органам місцевого самоврядування компетенції для розв'язання питань, пов'язаних із місцевими потребами [1]. Низький рівень фінансового забезпечення місцевих бюджетів, нестабільність джерел їх доходу призводять до того, що бюджети міст є недостатніми не лише для фінансування будівництва та модернізації інфраструктур, а й для забезпечення належного функціонування установ існуючої інфраструктури.

Місцеві бюджети є важливим фактором регіонального розвитку і мають бути достатніми для здійснення органами місцевого самоврядування своїх делегованих повноважень. Основною складовою важливої ролі місцевих бюджетів є те, що вони залишаються важливим фактором соціально-економічного розвитку регіонів. Однією з основних складових бюджетної політики є регулювання місцевих бюджетів, якість та ефективність яких суттєво впливають на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому. Ступінь спроможності органів місцевого самоврядування виконувати відповідні функції, головним чином з точки зору соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, залежить від ступеня ефективності формування доходів місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Частка місцевих бюджетів у ВВП та доходах Зведеного бюджету України, %

Рік	Частка у доходах зведеного бюджету		Частка у ВВП	
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів
2015	22,	50,8	6,5	14,8
2016	18,5	45,2	6,1	14,9
2017	21,8	46,8	7,2	15,4
2018	22,6	49,4	7,7	16,8
2019	22	47,6	7,4	16

Джерело: розраховано автором на основі [2].

Згідно з таблицею 1, частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету без урахування трансфертів майже не змінюється протягом аналізованого періоду, що свідчить про стабільність доходів на місцевому рівні. Частка місцевого доходу у ВВП має тенденцію до зростання з 6,5% у 2015 році до 7,4% у 2019 році (без урахування трансфертів), що є позитивною тенденцією. Зазначимо, що чим вища частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим вищий рівень децентралізації в країні. Саме завдяки бюджетній децентралізації забезпечується більш ефективно надання місцевих послуг, оскільки на рівні місцевого самоврядування витрати будуть нижчими через зменшення адміністративних витрат та поточних витрат на контроль.

З дослідження ми можемо зробити висновок, що в Україні існує нагальна потреба у зміцненні фінансової основи регіонального розвитку. Фінансові ресурси, що надходять з місцевих бюджетів, не дозволяють органам місцевого самоврядування самостійно здійснювати свої повноваження без державної підтримки. Зростання залежності місцевих бюджетів від трансфертних коштів суперечить принципам децентралізації бюджету та не гарантує ефективного розвитку територіальних громад. Однак досвід розвинених європейських країн показує, що для успішного впровадження інтегрованого регіонального розвитку необхідно використовувати різні джерела фінансової підтримки, включаючи кредитні та інвестиційні, в обсягах, достатніх для фінансування необхідних заходів і програм регіонального розвитку.

Список використаних джерел

1. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь / Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2019. С. 11.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=68447

Корецька І.В.

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СПРАВЖНЬОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Проявом справжньої демократичної держави є постійно зростаюче благополуччя кожного громадянина країн. Основною передумовою її розбудови є забезпечення правової, організаційної та фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Вітчизняні реалії свідчать, про те що, уряд нашої країни спрямовує всі свої зусилля на реалізацію процесу євроінтеграції, виконання міжнародно-правових зобов'язань, в тому числі вирішення питань розвитку місцевої і регіональної демократії. Таким чином стає зрозумілим тісний взаємозв'язок процесу демократизація суспільства з одночасною децентралізацією влади.

Фінансова самодостатність територіальних громад є основним критерієм у здійсненні оцінки, щодо спроможності органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання соціально-економічного розвитку, осучаснення місцевої інфраструктури, задоволення потреб жителів територіальної громади. Процес реформування місцевого самоврядування, який триває в Україні, має на меті децентралізацію влади та чітке розмежування повноважень між рівнями публічного управління для підвищення ефективності надання адміністративних та суспільних послуг [1].

Сьогодні, бюджетна децентралізація розглядається як необхідна умова успішного реформування державних функцій в контексті демократичних перетворень. Так, за умови проведення бюджетної децентралізації:

- збільшується свобода у використанні бюджетних коштів органами місцевого самоврядування;
- з'являються нові можливості щодо незалежного формування місцевих бюджетів;
- зростає зацікавленість органів місцевого самоврядування до показників результативності здійсненої ними роботи;
- посилюється відповідальність за рішення або за халатне ставлення до існуючих місцевих проблем;
- посилюється контроль за виконанням місцевого бюджету;
- ефективніше проводиться моніторинг, фінансове вирівнювання та планування.

Варто зазначити, що бюджетна децентралізація передбачає створення відповідних умов для фінансової самостійності місцевих бюджетів з мінімальним залученням фінансових ресурсів державного бюджету. З огляду на це, можна стверджувати, що дана реформа спрямована на зміну зони відповідальності, тобто, на органи місцевого самоврядування перекладається вся відповідальність за бюджетний процес на місцевому рівні. В свою чергу вони отримують відповідні фінансових інструментів для виконання покладених на них завдань.

Так, як процес децентралізації влади в Україні розпочато у 2014 році, на сьогодні реформа перебуває у стадії успішного впровадження. Заключним етапом реформи є налагодження рівноправних взаємовідносин між місцевими та державними органами влади. Також на меті є створення сприятливого клімату при якому територіальні громади зможуть розвиватися та стануть базовим елементом ефективної системи управління.

Варто звернути увагу на те що, ефективна діяльність місцево самоврядування і забезпечення ним поступового соціально-економічного розвитку відповідних територій на сьогодні супроводжується збільшенням ресурсної й фінансової баз. Даний процес було втілено через запровадження низки змін у Податковому і Бюджетному кодексах, а також у прийнятті певних законодавчих актів та програм розвитку, а саме [2]:

- Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»;
- Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 року № 77-р «Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки»;
- Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».

Отже, подальше ефективне впровадження бюджетної децентралізації має на меті забезпечення сталого та рівномірного розвитку територіальних громад та країни загалом. У зв'язку з цим особливого значення набуває, з одного боку, вимога децентралізації бюджетної системи і передачі в розпорядження місцевих та регіональних органів влади достатніх власних фінансових ресурсів для впливу на місцевий розвиток, з іншого боку – узгодженість міжбюджетних відносин та створення механізмів пріоритетного розвитку так званих депресивних і проблемних територій.

Важливим залишається формування нових підходів щодо визначення місця міжбюджетних відносин у фінансовій системі, упорядкування складу діючих міжбюджетних трансфертів або запровадження нових видів інструментів міжбюджетного регулювання в тому числі з врахуванням міжнародного досвіду

Список використаних джерел

1. Стасишин А.В., Тарнавська С.О. Вплив бюджетної децентралізації на формування самодостатніх територіальних громад. ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. 2020 №9. С. 7-12.
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування URL: <https://decentralization.gov.ua/>

Костіна О.Є.,

студентка групи ЕМУ-19-1

Навчально-науковий економіки, оподаткування та митної справи

Науковий керівник: **Коляда Т.А.,**

к.е.н, с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток публічних фінансів є однією з необхідних умов функціонування національної економіки. Визначення факторів та особливостей, що забезпечують стимулюючий вплив публічних фінансів на соціально-економічний розвиток країни надає змогу удосконалити модель суспільного розвитку, впроваджувати дієві механізми та інструменти досягнення макроекономічної стабілізації у сучасних умовах.

Публічні фінанси, що представляють собою сукупність економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів фінансових ресурсів на рівні держави з метою задоволення суспільних інтересів, відіграють роль забезпечувальної сфери, від ефективності управління якою залежить результативність усієї управлінської діяльності держави [1, с. 7].

Система публічних фінансів в Україні має розгалужену структуру, яка відповідно до національного законодавства, а саме Закону України «Про відкритість використання публічних коштів», включає: кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії; кошти Національного банку України, державних банків, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; кошти суб'єктів

господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [2].

Для того, щоб визначити основні напрями реформування публічних фінансів в Україні спочатку необхідно розглянути основні проблеми у даній сфері. Так, до них можемо віднести:

- відсутність нових джерел фінансових ресурсів в умовах кризи;
- не раціональне використання бюджетних коштів;
- недостатній контроль за цільовим використанням бюджетних коштів;
- відсутність довіри до державних цінних паперів;
- неузгодженість нормативно-правових актів, що призводить до втрат бюджетних надходжень, тощо.

З метою рішення вищевказаних проблем, у державі започатковано ряд реформ майже в усіх сферах суспільних відносин.

Серед реформ у сфері публічних фінансів можна виокремити:

- розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Програмно-цільовий метод – підхід до бюджетування, де акцент ставиться не на обсягах коштів, які необхідні державі на виконання своїх функцій, а на те, яких результатів планується досягти, використовуючи кошти бюджету. У грудні 2018 року до Бюджетного кодексу України було внесені зміни, що створили правове підґрунтя для запровадження середньострокового бюджетного планування, подальшого розвитку програмно-цільового методу [3, с.331];

- покращення управління фінансовими ризиками. Фінансові ризики – чинники, що можуть призводити до зменшення надходжень бюджету та/або спричинити його додаткові витрати, а відповідно й збільшити бюджетний дефіцит та державний борг порівняно з плановими показниками;

- розвиток державного внутрішнього фінансового контролю. Однією із ключових передумов для підвищення рівня прозорості в управлінні державними фінансами є впровадження управлінської підзвітності, коли керівники різних рівнів повною мірою усвідомлюють та несуть відповідальність за забезпечення ефективного управління державними фінансами. Тому серед основних завдань Стратегії реформування системи управління державними фінансами визначено підвищення рівня управлінської підзвітності та ефективності внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в органах влади;

- підвищення прозорості бюджету. Публічні кошти – це гроші бюджету, тобто гроші платників податків. Це гроші громадян України, і саме вони мають право їх контролювати [4].

Підсумовуючи вищезазначене, можна прийти до висновку, що система управління публічними фінансами є недосконалою, також існують фактори, які перешкоджають ефективному соціально-економічному розвитку, як окремих регіонів, так і країни в цілому. Зазначені реформи дозволяють підвищити ефективність управління публічними фінансами, а також підвищити якість послуг, які надаються державою та органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Корнєєв В.В., Хомутенко А.В. Можливості удосконалення управління державними фінансами України в контексті Угоди про асоціацію Україна – ЄС. Формування ринкових відносин в Україні . 2015. № 12 (175). С. 7-10.

2. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

3. Muzychenko G., Koliada T., Churkina I. Impact of European integration processes on the necessity of long-term budget planning introduction in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies. 2017. Vol 3, No 5. P. 329-333.

4. Онишко С.В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України. 2016. 452 с.

Макодай Т.С.,

студентка групи ФМФА-20-1

Навчально-науковий економіки, оподаткування та митної справи

Науковий керівник: **Коляда Т.А.,**

к.е.н, с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Термін «публічні фінанси» увійшов до української фінансової науки не так давно та був використаний, зокрема, при розгляді фінансових систем зарубіжних країн такими вченими, як В.П. Гориним, Т.О. Кізімою, О.П. Кириленко, Н.Я. Кравчук, а також при розгляді економіки державного сектору О.В. Длугопольским та ін.

Щодо змісту публічних фінансів варто наголосити, що українська практика та ряд науковців ототожнюють публічні фінанси з державними фінансами в широкому сенсі, включаючи до останніх місцеві фінанси, що було адекватним до українських реалій протягом багатьох років (див. зокрема: [1, с.15]). Однак є вчені, які почали використовувати термін «публічні фінанси» та визначають їх як такі, що охоплюють доходи і видатки центрального та місцевого уряду, а також структурні взаємозв'язки між ними, визначення яких відбувається у середовищі представницької влади [2, с.178].

Західна фінансова наука, що представлена в підручниках з публічних фінансів, в структурі публічних фінансів вирізняє декілька складників в залежності від того, про економіку якої країни йде мова. Якщо розглядаються США, то визначають:

- 1) федеральні урядові фінанси (federal government finance);
- 2) регіональні (на рівні штатів) (state government finance);
- 3) локальні урядові фінанси (local government finance) [3].

Якщо ж розглядаються європейські країни, то найчастіше публічні фінанси розглядають на рівні: 1) загальнонаціональному, тобто на рівні центральних органів влади – центральні фінанси (central finance) та 2) субнаціональному, тобто на рівні органів місцевого самоврядування – фінанси місцевої влади (local finance). Фінанси місцевого самоврядування (локальні) – це фінанси територіальних громад і їх об'єднань, а в широкому сенсі місцеві фінанси – це також фінанси регіонів (областей, воєводств, земель, країв тощо). Фактично в усіх країнах місцеві фінанси – це сума фінансів усіх суб'єктів місцевого самоврядування.

Варто наголосити, що якщо розглядати публічний сектор економіки в Україні, використовуючи класифікацією інституційних секторів економіки (KICE) [1], можна з'ясувати, що його структура загалом відповідає методологічним засадам МВФ. Однак публічний сектор (public sector) перекладено з англійської як державний, а публічні корпорації (public corporations) – аналогічно, як державні, що, на наш погляд, є не досить коректним і вимагає адекватності сучасним реаліям світової практики.

До сектору загального державного управління в Україні входять: 1) центральні органи державного управління, 2) регіональні та місцеві органи державного управління та 3) фонди соціального страхування. До державних фінансових корпорацій належать НБУ, банки з державною часткою (понад 75%) (за новими критеріями 2019 року [2]) та інші організації (див. за KICE: державні корпорації, що приймають депозити, державні фонди грошового ринку, державні інвестиційні фонди негрошового ринку, інші державні фінансові

посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів, державні допоміжні фінансові корпорації, державні кептивні фінансові корпорації, державні страхові корпорації, державні пенсійні фонди). Державні нефінансові корпорації представлені державними корпораціями в різних галузях економіки, основним видом діяльності яких є виробництво ринкових товарів чи надання нефінансових послуг, зокрема й підприємства з державними корпоративними правами, які загалом забезпечують у публічному секторі понад 90% обсягу реалізованої продукції.

Слід врахувати також те, що однією із складових сучасного корпоратизму в розвинутих країнах є муніципальний корпоратизм, суб'єктами якого є автономні об'єднання громадян (територіальні колективи, общини, комуни тощо) за місцем їх компактного проживання з віковими традиціями здійснення місцевого самоврядування, здатні забезпечити власне життєзабезпечення та відстоювати інтереси перед державою та світовим співтовариством [4, с.77]. Ті з них, що пройшли свій історичний шлях від простого об'єднання громадян за місцем проживання до інституалізації їх як корпоративного об'єднання, в адміністративній науці та практиці місцевого управління називаються «муніципалітаріями» або «муніципальними корпораціями». Тобто «муніципалітарії» – міські поселення, що мають статус «муніципальної корпорації», який надає їхнім жителям право самим управляти своїми справами.

На шлях формування подібних автономних об'єднань громадян, в українському варіанті – громад, що в майбутньому мають вирости в «муніципальні корпорації», нещодавно стала Україна, започаткувавши реформу децентралізації влади, й логічно – бюджетної децентралізації.

Варто звернути особливу увагу на специфічне місце в структурі публічних фінансів України ще однієї складової, що представлена публічними коштами спеціальних (цільових) позабюджетних фондів, як державних: Пенсійного фонду України та інших фондів соціального забезпечення, так і фондів місцевого самоврядування.

Загалом можна констатувати, що «традиційні» складові в структурі публічних фінансів, нині мають цілий спектр негативних проявів у своєму розвитку, які пов'язані з майже 25-річною фінансовою практикою зі значною тінізацією, корупційними схемами та ін., зокрема, як на рівні бюджетного процесу при формуванні та виконанні Державного бюджету, так і на рівні місцевих бюджетів, тому відносно них задекларовані і почали реалізовуватися ряд необхідних реформ. Деякі інші складові публічних фінансів ще до кінця не усвідомлені як вагомі їх елементи, тому що знаходяться на початку свого становлення, зокрема публічні фінанси, що розкривають відносини суб'єктів державно-приватного партнерства, формування фінансової складової муніципальних утворень, зокрема громад, надання їм необхідної фінансової автономії у зв'язку з реформою бюджетної децентралізації, також зі становленням ринку місцевих запозичень (як внутрішніх, так і зовнішніх), процесами міжмуніципального співробітництва і т.д.

Окремі складові публічних фінансів ще чекають свого часу, зокрема шляхом створення та розвитку муніципальних корпорацій, так званих «муніципалітаріїв» – корпоративних об'єднань громадян за прикладом країн Західної Європи, Північної Америки та ін., а також шляхом формування місцевого фінансового інституту позабюджетних фондів та цільових фондів у рамках бюджетів місцевого самоврядування (резервних, страхових, гарантійних та інших спеціалізованих) на прикладі Чехії, Словаччини, Польщі та інших країн, що відкриє можливості щодо формування власних фінансових ресурсів та для залучення альтернативних джерел доходів.

Список використаних джерел

1. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / [Кізіма Т.О., Кравчук Н.Я., Горин В.П. та ін.]; за ред. О.П. Кириленко. Тернопіль. Економічна думка. 2013. 287 с.
2. Длугопольський О.В. Теорія економіки державного сектора: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 488 с.

3. Jonathan Gruber. Public Finance and Public Policy. Massachusetts Institute of Technology. United States of America. 2011. Worth Publishers. URL: <http://www.google.com.ua/url?url=http://www.gbv.de/dms/zbw/615217605.pdf>

4. Коляда Т.А. Вплив суспільних фінансів на регіональний розвиток: теоретичний вимір. Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. 2015. № 11 (231). С. 75-89.

Овчаренко Д. В.,
студентка групи ФМУП 20-1
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Розвиток системи місцевих фінансів у умовах реформи децентралізації влади в Україні визначається двома головними тенденціями: створенням спроможних територіальних громад та розширенням їх доступу до процесу перерозподілу фінансових ресурсів. Перерозподіл означає не лише прямий доступ до місцевих фінансів з метою отримання доступу до місцевих закупівель представниками приватного сектору, але і участь громади в процесі планування та контролю за використанням коштів місцевого бюджету.

Розвиток процесів інформатизації та діджиталізації процесу управління місцевими фінансами висвітлюється й аналізується вітчизняними та зарубіжними фахівцями і науковцями такими: Н. Бамбос, І. БенГал, Д. Бойл, С. Вайнсток, З. Варналій, Дж. Вітанен, Н. Грицяк, Д. Йетс, М. Кавада, Р. Кінгстон, О. Чеберяко, С. Чукут, В. Удовиченко та ін. [1-4].

Управління місцевими фінансами є комплексним та доволі складним процесом, який включає в себе всі класичні етапи управлінського процесу: планування, організацію, контроль та нагляд. Публічне управління має свою специфіку, що виражається у владному впливі органів місцевого самоврядування на процеси перерозподілу місцевих фінансів. При цьому органи місцевого самоврядування – це представницькі органи, що утворюються територіальною громадою в процесі реалізації останньою свого права на місцеве самоврядування. Процес формування місцевого бюджету відбувається за участю виконавчих органів (розробка кошторису витрат та прогнозування доходної частини бюджету) та представницьких органів (затвердження місцевого бюджету), і має відповідати потребам громади реалізуючи суспільні запити, що висувуються населенням. Але, на жаль, часто місцевий бюджет формується без реального врахування потреб громади, а її представники не мають доступу до цього процесу. Не враховуються і потреби громади, які у вигляді різноманітних інструментів реалізації місцевого самоврядування (рішень місцевих комітетів, петицій, результатів громадських слухань чи місцевих ініціатив) доводяться до відома органів місцевого самоврядування. Найбільш дієвим механізмом, який допоможе вирішити проблему виключення громади з процесу формування та перерозподілу місцевого бюджету є розширене залучення громадськості засобами діджиталізації. У цьому контексті призначення діджиталізації розкривається через надання розширених можливостей засобами різноманітних програмних та апаратних інструментів отримувати доступ до процесу планування, використання та контролю за використанням коштів місцевого бюджету. Для членів територіальних громад, вказані програмні та апаратні інструменти, повинні надавати доступ до процесу планування місцевих фінансів, що реалізується так:

– донесення власних позицій та думок стосовно перспективних та/або стратегічних напрямів фінансування місцевих потреб (формування бюджету розвитку, зокрема в аспекті реформування ЖКГ, фінансування потреб розвитку підприємств комунального транспорту тощо);

– направлення місцевих електронних петицій, в яких відображаються місцеві ініціативи з фінансування окремих соціальних проєктів нестратегічного значення;

– реагування громади на існуючий проєкт місцевого бюджету в аспекті виключення окремих напрямів фінансування, які не мають суспільного інтересу та, думку громади, мають високий рівень корупційної складової;

– корегування окремих статей витрат місцевого бюджету, особливо в частині реалізації спільних проєктів з іншими територіальними громадами або вирішення питання отримання субсидій, субвенцій чи інших кредитних надходжень на реалізацію проєктів що не мають нагальної необхідності.

Таким чином, вже на етапі планування територіальна громада отримує доступ до процесу формування місцевого бюджету, визначаючи раціональність фінансового плану, запропонованого органами місцевого самоврядування та мінімізуючи корупційну складову в ході подальшого виконання такого бюджету.

Підводячи підсумки, слід звернути увагу на особливості сучасного стану діджиталізації у сфері місцевих фінансів. По-перше, встановлено необхідність розширення доступу територіальних громад до процесу планування місцевих бюджетів, оскільки, на сьогодні така участь передбачається в переважній більшості випадків лише на етапі контролю та моніторингу за використанням коштів місцевого бюджету. По-друге, сам процес контролю, який реалізується засобами програмного забезпечення та електронними платформами, є на сьогодні лише фрагментарним залученням громадськості до процесу управління місцевими фінансами.

Список використаних джерел

1. Грицяк Н.В. Електронна демократія як інструмент посилення інформаційної прозорості влади. Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2017. № 4 (32). С. 223-227.

2. Удовиченко В.П. Пошук оптимальної та ефективної стратегії економічних відносин за філософією розбудови української державності: Україна до України. Вісник НАДУ. Серія "Державне управління". 2019. № 4. С. 50-58.

3. Варналій З.С. Модернізація публічних фінансів України в умовах діджиталізації. Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Податкового конгресу (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 р.). – Ірпінь: Університет ДФС України. 2019. С. 325-329.

4. Чукут С.А., Дмитренко В.І. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження: урядування на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 86-93.

Орєхова В. О.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність обраної теми дослідження доводиться реформуванням сектору публічного управління в напрямі децентралізації. Саме тому, ми маємо дослідити питання впливу децентралізації на систему формування місцевих фінансів. Законодавство змінилося таким чином, що місцеві органи влади отримали набагато більше владних та управлінських повноважень, але водночас із збільшенням повноважень, збільшено обсяг джерел формування місцевих фінансів. Тож, метою роботи виступатиме дослідження питання потенційних векторів розвитку місцевого бюджетування та фінансів.

Розпочати слід із того, що, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, місцеве самоврядування є правом та спроможністю місцевої громади реалізовувати переважну більшість владних повноважень на місцевому рівні. Саме тому, ми маємо розглядати джерела надходження місцевих фінансів в розрізі їхньої достатності для виконання завдань і функцій місцевого самоврядування. Першочергово слід звернути увагу на податки. Відповідно до Податкового та Бюджетного кодексів України, податкові надходження від місцевих податків та частини загальнодержавних податків знаходять до місцевого бюджету [1].

Місцевим радам надано право встановлювати ставки для справляння місцевих податків. Саме тому, перша перспектива розвитку місцевих фінансів криється у вдалому адмініструванні місцевих податків. Більше перспектив тут є у містах, першочергово в обласних центрах. Селища та села практично не мають можливості залучати до власних бюджетів податкові надходження.

Інша перспектива розвитку місцевих фінансів знаходить свій прояв у розпорядженні землями комунальної власності. Земельний кодекс України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» надає місцевим громадам право вільно розпоряджатись земельними ділянками розташованими в межах їх території. Тут можливо виокремити велику кількість коштів шляхом передачі земельних ділянок в оренду, але знову таки, цей вектор розвитку місцевих фінансів є перспективним тільки за умови, якщо місцева рада здатна адмініструвати відповідні процеси, контролювати використання земель за цільовим призначенням. Перешкоди тут виникають через невизначеність розмежування окремих територій та численні конфлікти між районними, обласними радами та радами місцевих і об'єднаних територіальних громад [2].

Не можна не звернути увагу на можливості міжнародної співпраці в рамках фінансових проектів. Місцеві органи влади мають право укладати угоди щодо регіонального партнерства з містами чи регіонами зарубіжних країн. Органи місцевого самоврядування можуть отримувати фінансову допомогу від Європейського Союзу Європейського банку реконструкції та розвитку Ради Європи тощо. Але ми повинні розуміти, що можливості виходу на міжнародний рівень є далеко не у кожній одиниці місцевого самоврядування в Україні.

Існує можливість формування фінансів органів місцевого самоврядування шляхом утворення об'єднаної територіальної громади або через утворення міжбюджетних фінансових потоків. У першому випадку територіальні громади в рамках реформи децентралізації отримали можливість поєднуватись в об'єднані територіальні громади. Таким чином, новостворений орган місцевого самоврядування може формувати фінанси за рахунок всіх ресурсів сполучених територіальних громад.

Але об'єднана територіальна громада не завжди є перспективною для збільшення обсягів місцевих фінансів. Проблема зумовлена тим, що частіше за все поєднуються територіальні громади які мають профіцит бюджету. Через це, об'єднана територіальна громада не отримує додаткових джерел коштів, проте набуває додаткових проблем. З іншого боку, подекуди в Україні утворились об'єднані територіальні громади які за площею ідентичні районам, в областях це і зумовило фінансові конфлікти між органами місцевого самоврядування.

Міжбюджетні фінансові відносини на місцевому рівні зумовлені потребою формування рівноправної участі громад у спільних проектах. Серед них міжбюджетні субвенції, дотації та трансферти. Але фінансова культура місцевого самоврядування є недостатньо високою для того, щоб використовувати ці ресурси належним чином.

Таким чином, децентралізація створила ряд перспектив для розвитку фінансів місцевого самоврядування. Але характер економічної та правової ситуації в Україні є таким, що скористатися новими можливостями зможуть не всі. Як наслідок, подальші перспективи дослідження цієї теми криються у розрізі вивчення шляхів подолання диференціації рівня фінансового розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Місцеві фінанси: навч. Посібник. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. 2014. 343 с.
2. Усков І.В. Бюджетне регулювання в умовах розвитку системи місцевих фінансів. Экономика и управление. 2012. №3. С. 63-68

Орехова В. О.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Біленко Д.В.,**

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ І РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Одним із основних напрямів трансформації економіки України на сучасному етапі є подальше реформування системи управління економікою. Дійовим засобом підвищення ефективного функціонування державної власності є розвиток партнерських відносин держави та бізнесу, що дозволить залучити в державний сектор економіки додаткові ресурси, насамперед інвестиції. У такій системі відносин відбувається об'єднання ресурсів і потенціалів держави і бізнесу, що сприяє підвищенню ефективності використання наявних ресурсів, розподілу ризиків між державним і приватним сектором та їх мінімізації.

В Україні розвиток партнерських відносин держави і бізнесу знаходиться на початковій стадії, зокрема не сформовано інститути та інституціональне середовище державно-приватного партнерства. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування сутності державно-приватного партнерства як форми інституціональної взаємодії державної влади з бізнесом його ролі в розвитку суспільства, форм і способів реалізації державно-приватного партнерства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Останнім часом у зарубіжній і вітчизняній літературі приділяється багато уваги дослідженню інституціональним аспектам відносин між державою і приватним сектором, розвитком державно-приватного партнерства. Багатоаспектні проблеми взаємодії інститутів влади і приватного підприємництва аналізувалися з різних позицій.

У деяких дослідженнях термін «державно-приватне партнерство» розглядається як у вузькому, так і в широкому смислі. Державно-приватне партнерство у вузькому смислі описує довгострокове, що регулюється договором, співробітництво між державою і приватним сектором з метою виконання суспільних завдань, яке охоплює весь життєвий цикл відповідного проекту: від планування до їх експлуатації, включаючи технічне обслуговування.

У широкому смислі термін «державно-приватне партнерство» включає в себе всі форми кооперації між державою і приватним сектором, які знаходяться в полі між вирішенням

завдань, що традиційно відносяться до компетенції держави, самою державою, з одного боку, приватизацією, з іншого [1, 2].

В широкому розумінні трактування поняття державно- приватного партнерства включає конструктивну взаємодію держави, приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності. У зв'язку з цим державно-приватне партнерство можна розглядати як суспільно-приватне партнерство, визначаючи його як конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності і громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значимих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства.

Державно-приватне партнерство не відмінняє приватизацію. Звичайно, є сфери, де приватний сектор може працювати без державної участі. Однак є традиційні сфери державної відповідальності: оборона, соціальна сфера, інфраструктура. З чисто ринкової позиції вони мало привабливі і можуть зникнути, якщо їхні активи передати у приватну власність. До то ж держава не може повністю передати їх у власність. Тому на практиці логічно виникає так звана напівприватизація (semi-privatization), з якою часто ототожнюють партнерства.

У залежності від трактування сутності партнерства до його базових ознак у вузькому (економічному) трактуванні відносять наступні [1]:

- сторонами державно-приватного партнерства є держава і приватний бізнес;
- взаємодія сторін закріплюється на офіційній, юридичній основі;
- взаємодія сторін має рівноправний характер;
- державно-приватне партнерство має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість;
- у процесі реалізації сторін на основі державно-приватного партнерства консоліднуються, об'єднуються ресурси і вклади сторін;
- фінансові ризики і затрати, а також досягнуті результати розподіляються між сторонами у визначених наперед пропорціях.

Згідно із підходом, що державно-приватне партнерство є елементом і різновидом політичних мереж, тому для нього характерні всі ознаки даного роду взаємодії урядових, приватних і суспільних структур, а саме [2]:

- спільний інтерес учасників;
- наявність інституціональної складової співробітництва – договору;
- обмін ресурсами між учасниками;
- обмеженість певними секторами взаємодії;
- ієрархічний характер відносин учасників, заснованих на паритетній рівності прав відповідальності учасників;
- наявність культури консенсусу.

Ці принципи мають бути доповнені наступними:

- гарантованість джерел ресурсів партнерів;
- економічна паритетність, що означає спрямованість ресурсів для реалізації тих проектів державно-приватного партнерства, які забезпечують максимальний економічний чи соціальний ефект.
- економічна (чи соціальна) ефективність реалізації проектів державно- приватного партнерства;
- відповідальність сторін державно-приватного партнерства за дотримання договірних засад співробітництва та досягнення її кінцевої мети;
- повнота розкриття інформації про реалізацію і наслідки державно- приватного партнерства.

Економічний ефект для суспільства від партнерств держави і приватного сектора полягає в тому, що воно одержує якісніші суспільні блага і послуги при зменшенні витрат. Партнерства сприяють розвитку ринкових відносин, приватної ініціативи і приватного підприємництва. Розвиток партнерств являє собою переосмислення взаємовідносин держави і приватного сектора, нові види організації діяльності, нові механізми регулювання.

Для розвитку державно-приватного партнерства необхідно: закріплення принципів ДПП у регіональних стратегіях соціально-економічного розвитку; створення сприятливого інституційного середовища ДПП; розробка і удосконалення його нормативно-правової бази; забезпечення державної підтримки і гарантій держави партнерам з приватного сектору; створення державного органу з питань ДПП, а також інститутів громадянського суспільства, необхідних для його діяльності: об'єднань, асоціацій, союзів, експертних і консультативних комітетів; запровадження публічного контролю за виконанням договірних зобов'язань всіма учасниками-партнерами.

Список використаних джерел

1. Власов А. Особый путь Петербурга в сфере государственно-частного партнерства. [Електронний ресурс] <http://www.konkir.ru/article.html?id=3772>
2. Варнавский В.Г. Партнерства государства и частного сектора: формы, проекты, риски/ В.Г. Варнавский; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. – М.: Наука, 2005. – 315 с.

Токарчук О.Л.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В умовах постійної мінливості економічного середовища та перебудови принципів функціонування державних сфер, бюджетна система стикається зі змінами, які несуть за собою певні наслідки. Основні напрями реформування бюджетної системи та міжбюджетних відносин в Україні спрямовані на розширення бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування та зміцнення їх фінансової самостійності.

Сучасні дослідження розвитку економіки в умовах децентралізації знайшли відображення в тематиці.

Поняття децентралізації є елементом стратегії сталого розвитку держави, яка орієнтована на перебудову усіх сфер суспільного життя. Процес децентралізації пов'язаний із набуттям органами місцевого самоврядування повноважень щодо формування видатків та забезпечення власних управлінських.

Децентралізація — це процес передачі центральною владою частини прав, компетенцій, відповідальності і фінансових ресурсів у бюджетній сфері місцевим органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Наслідком бюджетної децентралізації є збільшення частки місцевих бюджетів у доходах і видатках зведеного (консолідованого) бюджету [3].

В умовах реалізації сучасних реформ децентралізації основна роль в управлінні економічною та соціальною сферами об'єднаних територіальних громад належить місцевим органам влади. Вони координують діяльність усіх господарських структур, беруть участь у розробці та реалізації програм та проектів та вирішують питання їх фінансування. Тобто їх

діяльність прямолінійно пов'язана із загальнодержавним розвитком, адже ступінь ефективності функціонування держави залежить від якості наданих нею послуг суспільству.

Бюджетна децентралізація виступає важливим інструментом, наданим органам місцевого самоврядування для ефективного розвитку територій, адже автономія бюджетів територіальних громад стане початком формування конкуренції між ними, що в свою чергу, стимулює зацікавленість органів місцевої влади до економічного розвитку свого регіону. Вона передбачає процес реформування, спрямований на розширення функцій та повноважень місцевих органів влади щодо використання фінансових ресурсів на потреби підпорядкованих територій.

На сьогодні реформа децентралізації в країні триває, і статистичні дані дають можливість проаналізувати її результати, дати оцінку перевагам та недолікам і спрогнозувати подальші перетворення в зазначеній сфері.

Рис.1. Динаміка результатів фінансової децентралізації в Україні за 2014-2019 роки.

Складено на основі [1]

За даними Рисунку 1 видно, що доходи місцевих бюджетів мають стрімкий характер до зростання. Так, у 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд грн, а вже за п'ять років вони зростуть ще в 4 рази і складатимуть 267 млрд грн на кінець 2019 року.

Бюджетна децентралізація є найбільш ефективним та дієвим способом забезпечення фінансової автономії та фінансової стійкості органів місцевого самоврядування. До позитивних наслідків бюджетної децентралізації, які є основою загальнодержавного розвитку належать:

- можливість збереження макроекономічної стабільності;
- можливість забезпечення певного рівня інвестиційної активності;
- стимулювання органів місцевого самоврядування до нарощування власного бюджетного потенціалу;
- забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в прийнятті рішення та інші переваги [2].

Отже, бюджетна децентралізація є запорукою автономії влади, результативної системи місцевих фінансів, ефективним інструментом стимулювання розвитку як і самого регіону, так і держави в цілому. Тому принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні процесу децентралізації. Тільки тоді громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань.

Список використаних джерел

1. Дейч М.Є. Децентралізація: соціальна відповідальність громадян як чинник сталого розвитку територій. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 2. С. 38 – 45.

2. Нечипоренко А. В. Бюджетна децентралізація як передумова регіонального розвитку. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2019. С.209 – 2012.
3. Хомюк Н. Децентралізація як чинник диверсифікації розвитку сільських територій. Регіональна економіка та економіка природокористування. 2019. №1. С. 85 – 91.

Угрюмова К.О., Стоянова В.В.,
студентки групи ФМУП-20-1
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Останні роки Україна усіма силами прагне стати членом європейського суспільства, проте не усі сфери її діяльності відповідають умовам європейських стандартів. Саме публічні фінанси є тим сегментом, який потребує нових підходів та шляхів раціонального використання державних коштів.

Створення ефективної фінансової системи є ключовим завданням управлінських дій усіх рівнів органів влади. Для виконання цього завдання повинні використовувати сучасні, гнучкі методи та принципи управління. Управління публічними фінансами повинні забезпечувати утворення і розподіл публічних централізованих та децентралізованих фондів коштів, які є необхідними для виконання своїх функцій органів влади.

Управління фінансами - це сукупність фінансових методів, важелів, стимулів та санкцій, які використовує фінансовий апарат для формування, розподілу та найбільш ефективного використання фінансових ресурсів. В управлінні фінансами визначають декілька функціональних елементів: планування, оперативне управління, контроль [1].

Серед українських науковців-фінансистів лише в останні роки почало відновлюватися використання такого терміну, як «публічні фінанси». Даний термін певною мірою був притаманний ще дорадянському фінансовому праву, а нині повернувся і до сучасного міжнародного фінансового права.

Загальноприйнятою основою сучасного трактування загальних принципів управління публічними фінансами за умов сьогодення в більшості підходів виступають принципи належного врядування.

Серед принципів, які декларуються Програмою розвитку ООН, релевантними саме для фінансової політики держави та місцевого самоврядування є наступні: участі, прозорості, орієнтації на консенсус, рівності та урахування інтересів, ефективності та результативності, відповідальності та підзвітності [2].

Отже, на сьогодні спостерігається відсутність чіткого переліку об'єктів державного аудиту, внаслідок чого використання значної кількості державних фінансових ресурсів є безконтрольним. Тому для посилення контролю треба ввести незалежні, регулярні та достовірні державні аудиторські перевірки відповідності планових та реальних видатків. Таким чином, ми зможемо побачити як наша державна казна у декілька разів збільшиться та механізм використання коштів буде працювати ефективно і цілеспрямовано.

Список використаних джерел

1. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: монографія. Чернівці: Рута, 2004. 264 с.

2. 12 Principles of Good Governance and European Label of Governance Excellence (ELoGE): веб-сайт. URL: <https://www.coe.int/en/web/goodgovernance/12-principles-and-elope>.

Філіпішина К.І.,
студентка групи ФБ-19-3к
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

ДЕРЖАВНІ ЦІННІ ПАПЕРИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Ринок державних цінних паперів є невід’ємною частиною фінансового сектора економіки, характеризується особливою інституційною та організаційно функціональною специфікою, забезпечуючи трансформацію заощаджень в інвестиції і вибір напрямів їх продуктивного використання. Він є регулятором ринкових економічних процесів, і перш за все накопичення капіталу.

Дослідження проблеми здійснення регіональних запозичень розглядали в своїх працях такі вітчизняні науковці: Л. Алексеєнко, Т. Вахненко, О. Кириченко, А. Крисоватий, Г. Кучер, І. Лютий, С. Омельчук, О. Охріменко, Р. Рак, С. Румянцева, В. Федосов, О. Шаповалов та інші. Проте, ряд проблемних питань недостатньо вирішені. Потребують подальшого дослідження.

Важлива роль в економіці розвинених країн, яку відіграє ринок місцевих позик, і необхідність технологічної та інфраструктурної перебудови економіки регіонів України в цілому ставить питання стимулювання розвитку ринку муніципальних цінних паперів у ряд першочергових державних завдань, що вимагають повномірного сприяння на всіх рівнях влади. В силу різних обставин вітчизняний ринок муніципальних цінних паперів в даний час не може виконувати своїх функцій у необхідному обсязі, особливо в частині комплексного розвитку економіки регіонів. Саме тому основна ініціатива формування місцевих механізмів залучення інвестицій лягає на органи місцевого самоврядування, виходячи зі стратегічних інтересів розвитку територій.

В умовах недостатності власних доходів місцевих бюджетів для фінансування необхідних витрат доводиться вдаватися до використання боргових інструментів, зокрема, здійснювати залучення коштів шляхом розміщення облігацій місцевих позик. Рішення про розміщення облігацій місцевих позик міська рада приймає відповідно до вимог, установлених бюджетним законодавством України (ст. 74 Бюджетного кодексу України) [1].

Дослідження можливостей регіонального управління щодо ринку цінних паперів має велике значення для місцевих бюджетів, оскільки функціонування і розвиток даного ринку дозволить згладити нерівномірний розвиток регіонів. Проблема розвитку системи регіональних запозичень тісно пов’язана з проблемами фінансових інтересів регіонів і принципів макроекономічної політики. Вирішення цих питань дозволить забезпечити створення необхідних передумов формування сприятливого інвестиційного клімату та створити ефективні механізми залучення інвестицій в економіку регіонів.

Аналізуючи ринок цінних паперів, відзначимо, що у 2019 році не спостерігалась великої зацікавленість органів місцевого самоврядування інструментами фондового ринку для залучення інвестицій у розвиток регіонів та їх інфраструктури. Таким чином, протягом 2019 року регулятор зареєстрував 2 випуски облігацій місцевих позик на загальну суму 500 млн. грн., що у порівнянні з 2018 роком менше на 240 млн. грн. До переліку органів місцевого самоврядування, які у 2019 році виступили емітентами облігацій місцевих позик входить Львівська міська рада та Івано-Франківська міська рада [2].

У загальній структурі торгів на ринку цінних паперів у 2019 р. частка торгів місцевими облігаціями зменшилась порівняно з 2018 роком. Відповідно і частка обсягу торгів муніципальними облігаціями на біржовому ринку у загальному обсязі торгів облігаціями місцевих позик на ринку цінних паперів мала тенденцію до зменшення у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. [2].

Серед причин зменшення випуску облігацій місцевої позики є низький рівень локального муніципального фінансового менеджменту, відсутність прозорості та обмеженого доступу до інформації щодо діяльності емітентів.

Відповідно до наведених даних, можна побачити, що ринок місцевих позик потребує розширення і розвитку, оскільки його частка в структурі операцій з цінними паперами на фондовому ринку України є незначною. Україна має велику територію, і велику кількість адміністративних одиниць, проте ринок місцевих боргових зобов'язань недостатньо розвинений. Однак необхідність залучення капіталу для розвитку регіональної інфраструктури неодмінно повинна поштовх до розвитку місцевих позик.

Обмеженість регіонального ринку цінних паперів зумовлена незначною кількістю інструментів, недостатністю фахових учасників та організаторів торгів, обмеженістю кола інвесторів, інформаційною непрозорістю, відсутністю системи регулювання на рівні регіону, нерозвиненістю похідних інструментів в регіоні, низький рівень захисту прав та інтересів інвесторів [3].

Отже, управління розвитком ринку цінних паперів на рівні органів місцевого самоврядування має бути спрямоване на підвищення інвестиційної привабливості регіону, підвищення конкурентоспроможності регіону, міжрегіональної інтеграції, збільшення доходів регіонального бюджету, розширення фінансової бази реального сектора економіки регіону, фінансування інвестиційних проектів, збільшення доходів регіональних інвесторів за рахунок дивідендів та відсотків, перехід заощаджень та тимчасово вільних грошових коштів в інвестиції.

Список використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України URL: https://taxlink.ua/ua/normative_acts/bjudzetnij-kodeks-ukraini/ (дата звернення: 01.11.2020)
2. Річний звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2019 рік. URL: <http://finpost.com.ua/news/17874> (дата звернення: 01.11.2020)
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 01.11.2020)

Шарбан О.В.,

студентка групи ФМФА-20-1

Навчально-науковий економіки, оподаткування та митної справи

Науковий керівник: **Коляда Т.А.,**

к.е.н, с.н.с., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Публічні фінанси та підходи до їх управління є предметом дослідження спеціалістів як у сфері державного управління, так і в галузях фінансового, адміністративного та конституційного права. Так, у сфері державного управління працюють такі науковці, як: В. Авер'янов, В. Бакуменко, Ю. Битяк, Р. Войтович, В. Гаращук, С. Загороднюк, В. Іванова, І. Коліушко, М. Кучерявенко, В. Макаревич, Н. Плахотнюк, О. Романовський та інших.

На думку О. Головенко саме публічні фінанси надають можливість державі (незалежно від виду її організації, типу економічних відносин, вихідних географічних даних тощо) забезпечувати фінансовими ресурсами ті потреби власних громадян, які не можуть забезпечуватися у зв'язку з об'єктивними причинами». Він пише, що, «говорячи про публічні фінанси, слід виходити з того, що вони як об'єкт фінансової діяльності вміщують у себе цілу низку понять. Зокрема, до фінансів належать гроші в готівковій та безготівковій формах. Переважно саме гроші є основним фінансовим інструментом, навколо якого здійснюється публічна фінансова діяльність. Водночас виключно грошима ця діяльність не обмежується, як і не обмежується поняття фінансів. Адже до останніх відносяться також і цінні папери (боргові, а не корпоративні), і валютні цінності, що відповідають вимогам валютного законодавства та допущені до господарського обігу» [1, с.75].

Найбільш загальне визначення можна знайти у Л. Фокші, де система публічних фінансів представлена як сукупність централізованих та децентралізованих фондів, які знаходяться в тісному взаємозв'язку, зберігаючи при цьому відносну самостійність [2, с.164].

Склад публічних фінансів визначається й у Законі України «Про відкритість використання публічних коштів», згідно з яким до публічних коштів належать:

- кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів;
- кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії;
- кошти Національного банку та інших державних банків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування;
- кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [3].

Загалом, аналіз управління публічними фінансами в Україні дає змогу виявити такі основні проблеми, які існують у цій сфері:

- значна неструктурованість та нечіткість нормативно-правової бази дає можливість посадовцям та іншим суб'єктам, відповідальним за перерозподіл державних коштів, зловживати у процесі виконання своїх обов'язків та повноважень;
- в країні відсутній єдиний простір адміністративно-правового регулювання управління публічними фінансами;
- бюджетне адміністрування як важливий аспект використання бюджетних коштів потребує чіткої регламентації на законодавчому рівні;
- норми, які визначають процедури щодо розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, часто потребують удосконалення та приведення у відповідність із сучасними вимогами та євроінтеграційними прагненнями України.

Очевидно, що на основі цих висновків можна запропонувати такі напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні:

- впровадження в життя державної політики, спрямованої на скорочення бюджетного дефіциту, та ефективне формування, використання і перерозподіл публічних фінансів;
- в межах цієї політики розробка механізмів ефективного використання державних ресурсів на основі публічного управління;
- удосконалення способів правового регулювання публічного управління в Україні загалом.

Таким чином, публічні фінанси є неодмінним атрибутом функціонування держави, вони забезпечують життєдіяльність усіх сфер суспільного виробництва та є засобом задоволення потреб населення і підвищення його добробуту [4, с.85]. Аналіз підходів до розуміння сутності публічних фінансів дає підстави зробити висновок, що неоднозначність трактування цього поняття ускладнює процес управління ними. А існування низки проблем у сфері формування, розподілу та використання державних і місцевих фінансів через корупцію, бюрократизм та некомпетентність керівної ланки зумовлює потребу пошуку нових підходів в управлінні публічними фінансами.

Список використаних джерел

1. Головенко О. Теоретичні засади застосування категорії «публічні фінанси» у фінансовому праві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2011. №3. С. 73-78.
2. Фокша Л.В. Публічні фонди: поняття, ознаки та правова природа. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10-1. С. 164-171.
3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів». № 183-VIII від 11.02.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
4. Коляда Т.А. Вплив суспільних фінансів на регіональний розвиток: теоретичний вимір. Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. 2015. № 11 (231). С. 75-89.

Ягоденко І.В.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Ріппа М.Б.,**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Актуальність теми полягає в прагненні до побудови в Україні ефективної системи взаємовідносин між органами різних рівнів у бюджетній сфері, стабільного функціонування та вдосконалення місцевих фінансів.

У вивчення питань світового досвіду місцевих фінансів зробили вагомий внесок такі відомі вчені: І. Луніна, Ю. Ляшенко, Й. Бескид, С. Буковинський, А. Єпіфанов, С. Огородник М. Деркач, М.Литвин та ін.

Результатом зазначених тенденцій у сфері місцевих фінансів та міжбюджетних відносин стало формування нового змішаного типу організації міжбюджетних фінансових відносин, який поєднав у собі принципи як бюджетного унітаризму, так і бюджетного федералізму. Слід відзначити той факт, що змішаний тип міжбюджетних відносин став характерним для більшості розвинених країн. У той же час, у кожній країні збереглися свої особливості організації місцевих фінансів, що створює певні труднощі у формалізації основних засад організації місцевих фінансів в зарубіжних країнах.

Однією з вдалих спроб здійснити класифікацію 19 країн ОЕСР в залежності від підходів до організації міжбюджетних відносин, особливостей застосування принципів бюджетного федералізму, співвідношення функцій органів влади на різних рівнях бюджетної системи було дослідження, проведене Г. Х'юзом та С. Смітом [1]. Вважаємо, що класифікація запропонована даними дослідниками, є достатньо вичерпною і може бути застосована і до інших країн (Табл. 1)

Таблиця 1

Групування країн за особливостями організації їх місцевих фінансів, запропоноване Г. Х'юзом та С. Смітом [3]

Групи	Особливості організації місцевих фінансів	Країна
1	Значна самостійність та широкі податкові повноваження регіональних і місцевих органів влади	США, Канада, Австралія, Японія, Велико Британія
2	Особливо висока частка місцевих бюджетів у фінансуванні соціальних витрат	Данія, Норвегія, Фінляндія, Швеція
3	Високий рівень автономності бюджетів у поєднанні із розвинутою системою їх співробітництва	Німеччина, Австрія, Швейцарія

4	Порівняно найменша автономія місцевих бюджетів, значна фінансова залежність регіонів від центрального бюджету	Франція, Греція, Італія, Бельгія, Нідерланди, Португалія, Іспанія, Польща
---	---	---

Участь держави у місцевих бюджетах шляхом надання трансфертів відрізняється навіть в межах кожної виділеної групи країн. Наприклад, в першій групі представлені країни, в яких місцевим бюджетам надана самостійність у прийнятті рішень та розв'язанні більшості місцевих завдань. У цій же групі знаходиться Великобританія зі значним переважанням частки трансфертів держави у складі доходів місцевих бюджетів, але усі трансферти місцевим бюджетам у Великобританії мають нецільовий характер і органи місцевого самоврядування є автономними у розпорядженні даними коштами.

Таким чином, у сучасній практиці організації міжурядових фінансових відносин яскраво проявилась тенденція до підвищення рівня бюджетної децентралізації в усіх аналізованих країнах. З іншого боку, система організації міжбюджетних відносин в кожній країні характеризуються як різними рівнями децентралізації місцевих бюджетів за доходами і витратами, так і різним співвідношенням коштів, акумульованих з власних джерел фінансування та отриманих міжбюджетних трансфертів.

Список використаних джерел

1. Слухай С. В., Гончаренко О. В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів. Фінанси України. 2017. № 7. С. 12.

Ягоденко І.В.,

студентка групи ФМУП 20-1

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Науковий керівник: **Біленко Д.В.,**

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університет державної фіскальної служби України

ДОСВІД ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ФРАНЦІЇ

Державно-приватне партнерство є ефективним та перспективним інструментом економічного і соціального розвитку на регіональному та місцевому рівні, засобом залучення коштів у проекти, де державні та місцеві органи влади намагаються зберегти контроль та налагодити співпрацю з інвесторами. Під час такого співробітництва між державою і суб'єктами господарювання досягаються кращі техніко-економічні показники та результати господарювання, ефективніше використовуються державні ресурси і комунальне майно.

Велику увагу проблемам і перспективам становлення державно-приватного партнерства приділяли такі вітчизняні вчені, як В.М. Вакуленко, О.В. Берданова, Н.А. Сич, А.Ф. Ткачук, І.О. Федів, Є.О. Фишко. Дослідженням державно-приватного партнерства займалися зарубіжні науковці: В.Г. Варнавський, В.Н. Мочальников, Л.І. Єфімова, В.А. Михеев, В.Є. Манжикова, Є.А. Коровін, Л. Отул, В. Ребок.

У Франції державно-приватні партнерства (ДПП) впроваджуються у багатьох галузях економіки (наприклад, транспорт, охорона здоров'я, юстиція, освіта, міське обладнання, навколишнє середовище, енергоефективність, телекомунікації та культура) на понад 100 мільярдів євро діяльності щороку. Французька законодавча база щодо ДПП була перероблена кілька років тому, шляхом транспонування європейських директив, що стосуються державних закупівель та угод про концесії. Однією з особливостей партнерства у Франції є утримання балансу між державними великими і малими проектами, які впроваджує місцева влада. В 2018 році було прийнято рішення про прийняття Кодексу державних закупівель та

угод про концесію (Кодекс ДПП). Основною метою цього проекту кодифікації є збір в одному єдиному документі всіх правил, що стосуються державних закупівель та концесій угоди, щоб запропонувати всім компаніям кращий доступ до них, з акцентом на малі та середні

Існують дві основні форми ДПП, які застосовуються у Франції:

- Концесійні угоди (які служать для реалізації великих інфраструктурних проектів , таких як канали, автомагістралі, системи розподілу води та платні мости)
- Контракти про партнерство (які можна порівняти з приватними договори фінансової ініціативи)

Однією з важливих дійових осіб у секторі ДПП у Франції є Служба підтримки ДПП (FIN INFRA) . FIN INFRA - це спеціальний підрозділ у Міністерстві економіки, який допомагає субсидіантам у виконанні контрактів про партнерство. FIN INFRA головним чином відповідає за перевірка попередніх оцінок, підготовлених грантодавцями до початку тендеру. FIN INFRA також допомагає та консультує органи державної влади у підготовці та переговорах про контракти про партнерство, а також будь-які інші складні державні контракти чи державні контракти, що передбачають інноваційну схему фінансування.

Протягом 2019 року, який виявився досить активним в залучені органів державної влади завдяки високому рівню державних інвестицій. В цей рік було введено в експлуатацію Leman Express, найбільший транскордонний експортний термінал в Європі. Динамічність державних інвестицій у транспортний сектор також продемонстрована підписанням проекту ШПЗ Шарля де Голля Експрес, вартістю 2,8 млрд євро.

Крім того, у дорожньому секторі Французька Гайана підписала великий проект ДПП (приблизно 135 млн. євро), що стосується фінансування, проектування та постачання автобусної мережі. Також SNCF Réseau, компанія, яка відповідає за експлуатацію та обслуговування французької залізничної інфраструктури, оголосила 6,2 млрд. євро інвестицій на 2020 рік для модернізації залізничної мережі Франції. З точки зору іноземних інвестицій, французький ринок зробив крок до посилення контролю з боку державних органів влади в обмежених сферах, але також збільшив прозорість та доступність

Отже досвід Франції є досить важливим. Аналіз свідчить про те, що французькі компанії входять до числа лідерів серед іноземних фірм, які успішно використовують у своїй діяльності механізми державно-приватного партнерства. Навіть в період пандемії французький ринок ДПП не уповільнюється до точки замерзання. Навпаки, COVID-19, швидше за все, спричинить оновлення фокусу на розробці регіональних проектів ДПП у певних секторах, особливо тих, що сприяють охороні здоров'я населення.

Список використаних джерел

- 1 . The Public-Private Partnership Law Review - Edition 6 [Електронний ресурс]: веб-сайт. URL.: <https://thelawreviews.co.uk/edition/the-public-private-partnership-law-review-edition>
2. Venieris, I. (2011). Public - Private Partnerships - The contractual framework. Athens: Legal Library Publications. (In Greek).

РЕКОМЕНДАЦІЇ

науково-практичного круглого столу на тему:

«МОДЕРНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»

Засідання науково-практичного круглого столу на тему: **«МОДЕРНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»** вкотре підтвердило високий рівень суспільного інтересу до проблеми модернізації місцевих фінансів як основної ланка сучасної системи публічних фінансів України щодо забезпечення регіонального розвитку країни.

Сучасною загальносвітовою тенденцією у сфері публічних фінансів та державного будівництва є – зміцнення інституту місцевого самоврядування та посилення його впливу на соціальні, економічні та політичні процеси у суспільстві. Це стосується й України, тому не варто відмежовуватися та ігнорувати, а навпаки, слід враховувати при дослідженні різних аспектів публічних фінансів, які нині в стадії значної трансформації у зв'язку із проведенням Урядом України ряду реформ з метою подолання кризових процесів в економіці країни.

Місцеві фінанси – це сукупність фінансів усіх суб'єктів місцевого самоврядування. Фінанси місцевого самоврядування (локальні) – це фінанси територіальних громад і їх об'єднань, а в широкому сенсі місцеві фінанси – це також фінанси регіонів (областей, воєводств, земель, країв тощо).

Соціально-економічний розвиток регіонів України в умовах інтеграції з країнами Європейського Союзу модернізується шляхом запровадження бюджетної децентралізації та надання більшої самостійності органам місцевого самоврядування у вирішенні питань власної компетенції відповідно до європейських вимог. Причинами реформ є: низький рівень фінансової самостійності та економічно-фінансової безпеки територіальних громад, непропорційний розподіл та перерозподіл коштів між державою та регіонами, недосконале управління процесами формування та використання фінансових ресурсів у розрізі територій. Це призводить до сповільнення збалансованого розвитку регіонів України, що особливо відбивається на динаміці показників розвитку територіальних громад, які є основними суб'єктами соціально-економічного розвитку регіонів і країни загалом.

Реформи, які тривають в Україні, щодо децентралізації влади та зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування потребують проведення оцінки їх ефективності та результативності стосовно досягнення визначених цілей та довгострокових пріоритетів.

У сучасних правових державах місцеві органи влади входять до загальної системи організації державної влади, а їхня компетенція визначається центральною владою. Пріоритетними питаннями, які необхідно вирішити, перш ніж модернізувати місцеві фінанси, – це визначити межі завдань, які має розв'язати центральна влада, і тими, що покладаються на місцеві органи влади. Оскільки місцеві фінанси – це система формування, розподілу й використання грошових та інших фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них завдань і функцій